

ТРЕЋЕ ОДЕЉЕЊЕ

ОДЛУКА

Представка број 41698/06

**Фахрудин МУРАТОВИЋ
против Србије**

Европски суд за људска права (Треће одељење), на заседању већа 21. марта 2017. године у саставу:

Helena Jäderblom, *председник*,

Branko Lubarda,

Luis López Guerra,

Helen Keller,

Dmitry Dedov,

Alena Poláčková,

Georgios A. Serghides, *судије*,

и Stephen Phillips, *секретар Одељења*,

У вези са горе наведеном представком која је поднета 10. октобра 2006. године,

У вези са одлуком да се примени поступак пилот пресуде и да се одложи разматрање представки које проистичу из истог системског проблема идентификованог у пресуди *Алишић и други против Босне и Херцеговине, Хрватске, Србије, Словеније и Бивше Југословенске Републике Македоније* ([ВВ], број 60642/08, став 150. и тачка 12. пресуде, ЕЦХР 2014),

После већања, доноси следећу одлуку:

ЧИЊЕНИЦЕ

1. Подносилац представке, господин Фахрудин Муратовић, је босански и швајцарски држављанин, рођен 1949. године, а живи у Швајцарској.

А. Околности предмета

2. Чињенице предмета, како их је изнео подносилац представке, могу се сумирати на следећи начин.

3. Пре распада Социјалистичке Федеративне Републике Југославије („СФРЈ”), подносилац представке је уложио девизе код Тузланске филијале Инвестбанке (за релевантни историјат види *Алишић и други подносиоци представки против Босне и Херцеговине, Хрватске, Србије, Словеније и Бивше Југословенске Републике Македоније* [ВВ], број 60642/08, ст. 12–52, ЕЦХР 2014). Стање на његовим рачунима не може се утврдити на основу материјала који Суд поседује.

Б. Релевантно домаће право

4. За релевантно домаће право види *Алишић и други подносиоци представки*, цитирана у горњем тексту, ст. 53–58. Осим тога, према Закону за извршење пресуде Алишић¹, који је ступио на снагу

1 Закон о регулисању јавног дуга Републике Србије по основу неисплаћене девизне штедне грађана положене код банака чије је седиште на територији Републике Србије и њиховим филијалама на територијама бивших република СФРЈ, „Службени гласник РС“, број 108/16.

30. децембра 2016. године, Србија се обавезала да ће исплатити сву неисплаћену „стару” девизну штедњу грађана држава следбеница СФРЈ, осим Србије, депоновану код српских банака, као и такву штедњу српских грађана у страним филијалама српских банака, заједно са уговореном каматом доспелом до 31. децембра 1997. године. Камата за период од 1. јануара 1998. године до 31. маја 2016. године плаћа се по годишњој стопи од 2%, а за каснији период по годишњој стопи од 0,5% (чл. 1. и 4. Закона за извршење пресуде Алишић). Камата се обрачунава на основу формуле обичне камате. Да би стваран износ који се плаћа могао да се процени, сви заинтересовани морају поднети захтев за верификацију до 23. фебруара 2018. године (види члан 11. (1) Закона). Износ утврђен у поступку верификације онда ће се надокнадити у виду Владиних обвезница, које се морају исплатити до 28. фебруара 2023. године у десет полугодишњих рата (28. фебруара и 31. августа сваке године од 31. августа 2018. године до 28. фебруара 2023. године). Пошто су Владине обвезнице откупљиве пре рока доспећа, њима се може трговати на берзи пошто се издају. Све одлуке о верификацији подлежу судској контроли у складу са чланом 16. Закона за извршење пресуде Алишић. Према члану 13. овог закона, они који више немају оригиналне уговоре или штедне књижице могу остварити своја права у судском поступку да би доказали постојање и износ потраживања.

ПРИТУЖБА

5. Ослањајући се на чл. 6. и 14. Конвенције и члан 1. Протокола број 1 уз Конвенцију, подносилац представке се суштински притужује због тога што није могао да подигне своју „стару” девизну штедњу.

ПРАВО

6. Подносилац представке се притуживао због тога што му је било немогуће да подигне новац који је уложио у девизама на рачуну код Тузланске филијале Инвестбанке.

Он се позвао на чл. 6. и 14. Конвенције, као и на члан 1. Протокола број 1 уз Конвенцију.

У релевантном делу, ове одредбе гласе како следи:

Члан 6. став 1.

„Свако, током одлучивања о његовим грађанским правима и обавезама ..., има право на правичну ... расправу ... пред ... судом ...”

Члан 14.

„Уживање права и слобода предвиђених у овој Конвенцији обезбеђује се без дискриминације по било ком основу, као што су пол, раса, боја коже, језик, вероисповест, политичко или друго мишљење, национално или социјално порекло, повезаност с неком националном мањином, имовина, рођење или други статус.“

Члан 1. Протокола број 1

„Свако физичко и правно лице има право на неометано уживање своје имовине. Нико не може бити лишен своје имовине, осим у јавном интересу и под условима предвиђеним законом и општим начелима међународног права.

Претходне одредбе, међутим, ни на који начин не утичу на право државе да примењује законе које сматра потребним да би регулисала коришћење имовине у складу с општим интересима или да би обезбедила наплату пореза или других дажбина или казни.”

7. Суд треба прво да утврди да ли је, како се захтева чланом 35. став 1. Конвенције, подносилац представке исцрпео домаће правне лекове који су му били доступни, у светлу, између осталог, начела наведених у пилот пресуди и ступања на снагу Закона за извршење пресуде Алишић.

А. Пилот пресуда

8. Суд подсећа да је 16. јула 2014. године Велико веће донело пилот пресуду у вези са „старом“ девизном штедњом код, између осталих, Тузланске филијале Инвестбанке (види *Алишић и други подносиоци представки против Босне и Херцеговине, Хрватске, Србије, Словеније и Бивше Југословенске Републике Македоније* [ВВ], број 60642/08, ЕЦХР 2014). Он је утврдио, у односу на Србију, повреду члана 13. Конвенције и члана 1 Протокола број 1 и утврдио да Србија треба да предузме све мере, укључујући и законодавне измене, да би лицима у ситуацији сличној ситуацији господина

Шахдановића омогућила да поврате „стару“ девизну штедњу под истим условима као и српски држављани који су имали такву штедњу код домаћих филијала српских банака (исто, тачке 2, 5. и 10. изреке пресуде). Он је даље назначио да ниједно потраживање не треба одбацити само због непостојања оригиналних уговора или штедних књижица и да све одлуке о верификацији морају подлећи судској контроли. Најзад, Суд је утврдио да сви заинтересовани морају да се придржавају захтева поступка верификације, у оној мери у којој он испуњава горе наведене критеријуме (исто, став 148.).

9. У конкретном предмету, Суд ће, сходно томе, прво размотрити да ли Закон за извршење пресуде Алишић испуњава горе наведене критеријуме и, ако испуњава, да ли је подносилац представке употребио правно средство које тај закон уводи (наиме, захтев за верификацију).

Б. Закон за извршење пресуде Алишић

1. Први критеријум („исти услови“)

10. У вези са питањем да ће према Закону за извршење пресуде Алишић подносилац представке и лица у ситуацији сличној његовој моћи да поврате своју „стару“ девизну штедњу под истим условима као српски држављани који су имали такву штедњу код домаћих филијала српских банака, Суд примећује да се Србија обавезала да ће исплатити сву неисплаћену „стару“ девизну штедњу код српских банака, према горе утврђеним условима (у ставу 4.). Услови који су примењени на „стару“ девизну штедњу српских држављана код домаћих филијала српских банака изнети су у пилот пресуди (види *Алишић и други подносиоци представки*, цитирана у горњем тексту, став 45; види такође *Молнар Габор против Србије*, број 22762/05, 8. децембар 2009. године). Суд примећује да су услови суштински исти. Узимајући у обзир широк простор за процену Тужене државе (види *Алишић и други подносиоци представки*, цитирана у горњем тексту, ст. 106–107), Суд налази да Закон за извршење пресуде Алишић, у начелу, испуњава први критеријум.

2. Други и трећи критеријум (непостојање оригиналних уговора или штедних књижица и судска контрола)

11. С тим у вези, довољно је констатовати да они који више немају оригиналне уговоре или штедне књижице могу остварити своја права у судском поступку да би се доказало постојање и износ њихових потраживања и да све одлуке о верификацији подлежу судској контроли (види став 4. у горњем тексту). Закон за извршење пресуде Алишић, испуњава, према томе, оба ова критеријума.

12. Суд наглашава, с тим у вези, да је предмет ове одлуке да се оцени потенцијална усаглашеност домаћег плана отплате са начелима наведеним у пилот пресуди и са општим начелима о допуштености и делотворности домаћих правних лекова, а не да се разматра питање да ли је, с обзиром на исход поступка верификације, подносилац представке изгубио статус жртве. Ова друга врста оцене може се извршити, у сваком

појединачном случају, тек након коришћења релевантног домаћег правног лека (види, уз одговарајуће измене, *Bizjak против Словеније* (одлука), број 25516/12, став 43, 8. јул 2014. године).

В. Исцрпљеност домаћих правних лекова

1. Општа начела

13. Према утврђеној пракси Суда, основна карактеристика механизма заштите успостављене Конвенцијом је да је она супсидијарна у односу на националне системе заштите људских права. Овај Суд се бави надзором спровођења обавеза Држава уговорница према Конвенцији. Он не треба да има улогу Држава уговорница, чија је обавеза да на домаћем нивоу осигурају поштовање и заштиту основних права и слобода предвиђених Конвенцијом. Правило исцрпљености домаћих правних лекова засновано је на претпоставци – која се огледа у члану 13. Конвенције, са којим је веома блиско – да у погледу наводне повреде постоји делотворно правно средство. Ово правило је, према томе, неопходан део функционисања овог система заштите (види *Вучковић и други подносиоци представки против Србије* (прелиминарна примедба) [ВВ], бр. 17153/11 тим редом, став 69, 25. март 2014. године).

14. Државе не морају да одговарају пред међународним телом за своје поступке пре него што добију прилику да ствари исправе у сопственом правном систему, а оне које желе да се позову на надзорну јурисдикцију Суда у вези са притужбама против неке државе су стога обавезне да прво употребе правне лекове предвиђене националним правним системом (види *Вучковић и други подносиоци представки*, цитирана у горњем тексту, став 70, и *Mozer против Републике Молдавије и Русије* [ВВ], број 11138/10, став 115, ЕЦХР 2016). Суд не може довољно да нагласи да он није првостепени суд; он нема ни својство, нити је прикладно његовој функцији међународног суда, да пресуђује у великом броју предмета у којима се захтева утврђивање основних чињеница или израчунавање новчане накнаде – што би обоје требало да буде, као ствар начела и делотворне праксе, домен домаћих судова (види *Detoroulos и други против Турске* [ВВ] (одлука), бр. 46113/99 тим редом, став 69, ЕЦХР 2010).

15. И поред тога, једини правни лекови који се морају исцрпети према члану 35. Конвенције су они који се односе на наводне повреде и који су истовремено доступни и довољни. Постојање таквих правних лекова мора бити довољно сигурно, не само у теорији већ и у пракси, а ако не постоје, неће бити ни неопходне доступности, ни делотворности (види *Vernillo против Француске*, 20. фебруар 1991. године, став 27, серија А број 198; *Akdivar и други против Турске*, 16. септембар 1996. године, став 66, *Извештаји о пресудама и одлукама 1996-IV*; и *Dalia против Француске*, 19. фебруар 1998. године, став 38, *Извештаји 1998-I*). Осим тога, у складу са „општеприхваћеним начелима међународног права“, могу да постоје посебне околности које подносиоца представке ослобађају обавезе да исцрпи домаће правне лекове које има на располагању (види *Selmouni против Француске* [ВВ], број 25803/94, став 75, ЕЦХР 1999-V). Међутим, Суд истиче да постојање само сумњи у погледу изгледа за успех

одређеног правног лека који није очигледно узалудан није ваљан разлог за неисцрпљивање домаћих правних лекова (види *Akdivar и други*, цитирана у горњем тексту, став 71; *Brusco против Италије* (одлука), број 69789/01, ЕЦХР 2001-IX; и *Grzinčić против Словеније*, број 26867/02, став 84, 3. мај 2007. године).

16. Оцена да ли су исцрпљени домаћи правни лекови обично се обавља позивањем на датум када је представка поднета Суду. Међутим, као што је Суд утврдио више пута, ово правило подлеже изузетцима, који се могу оправдати посебним околностима сваког предмета (види *Detoroulos и други*, одлука цитирана у горњем тексту, став 87, уз даља позивања у истој). Ти изузеци укључују ситуације где је, након пилот пресуде о основаности у којој је Суд утврдио системску повреду Конвенције, тужена држава омогућила на домаћем нивоу посебно правно средство за обештећење лица за повреде у сличној ситуацији (види *Łatak против Пољске* (одлука), број 52070/08, став 79, 12. октобар 2010. године и *Stella и други против Италије* (одлука), број 49169/09, став 41, 16. септембар 2014. године).

2. Примена ових начела на предметни случај

17. Суд је у горњем тексту утврдио да Закон за спровођење пресуде Алишић задовољава критеријуме утврђене пилот пресудом (види ст. 10. и 11. у горњем тексту). Сходно томе, и како Суд сматра, оправдано је да се примени изузетак за начело исцрпљености домаћих правних лекова (види став 16. у горњем тексту), а овај подносилац представке и сви други у његовој ситуацији морају употребити правни лек уведен тим законом, наиме захтев за верификацију (види *Алишић и други*, цитирана у горњем тексту, став 148.).

18. Суд наглашава да према члану 11. (1) Закона (види став 4. у горњем тексту), подносилац представке мора до 23. фебруара 2018. године да поднесе захтев за верификацију. Ако то учини и буде коначно неуспешан, он ће имати могућност да Суду поднесе нову представку у року од шест месеци од датума доношења правоснажне домаће одлуке.

19. Суд, такође, истиче да је спреман да промени свој приступ у погледу могуће делотворности правног лека у питању, ако пракса домаћих органа покаже, на дугорочној основи, да се штедише одбијају на основу формалности, да су поступци верификације претерано дуги или да домаћа судска пракса није у складу са захтевима Конвенције (види, на пример и уз одговарајуће измене, *Bizjak*, одлука цитирана у горњем тексту, став 44, и *Uzun против Турске* (одлука), број 10755/13, став 41, 30. април 2013. године, и ауторитети у њој цитирани). Свако такво будуће разматрање подразумеваће утврђивање да ли домаћи органи примењују Закон за извршење пресуде Алишић на начин који је у складу са пилот пресудом и са стандардима Конвенције уопштено.

20. С обзиром на чињеницу да подносилац представке још није поднео захтев за верификацију, представка се мора одбацити према члану 35. ст. 1. и 4. Конвенције због неисцрпљености домаћих правних лекова.

Из тих разлога, Суд, једногласно,

Проглашава представку недопуштеном.

Састављено на енглеском и достављено у писаној форми 30. марта 2017. године.

Stephen Phillips

Секретар

Helena Jäderblom

Председник